

Online dialoogsessie voor inwoners over het opwekken van de duurzame energie in de Achterhoek | Gespreksleider deelsessies: Stef Tomesen

Datum en tijd:

11-02-2021 | 19.30-21.30 uur

Locatie:

Online via Zoom

Notulist:

Het Notuleercentrum

Aanwezigen:

- Stef Tomesen, gespreksleider deelsessies en leider werkgroep Ruimte RES Achterhoek
- Inwoners regio Achterhoek

Opening

De voorzitter opent de vergadering om 19.30 uur. Na een kort plenair deel volgen deelsessies waarin gesproken wordt over acht alternatieven.

Deelsessie 1

Vanaf nu windloos

Een inwoner mist een plaatje van parkeerplaatsen met zonnepanelen als afdak erboven. Dat soort locaties waar veel auto's parkeren op een groot terrein meenemen.

In dezelfde lijn als vorige spreker. Zonnepanelen boven parkeerterreinen, bijvoorbeeld bij Makro. Plaatjes ingetekend op basis van concept terawatt. Er is al 0,65 vergund. Terwijl van de Achterhoek een minimaal bod van 0,5 wordt verwacht. Waarom wordt er zo'n hoog bod uitgebracht, ook zonder wordt de doelstelling bereikt. Nu is er een risico dat de Achterhoek aan het hoge bod gehouden wordt. Dat is een extra risico, in het geval dat een andere regio z'n doelstelling niet kan halen, dan moet dat tekort mogelijk aangevuld worden vanuit de Achterhoek. *Antwoord:* Het RES-bod is gebaseerd op de gezamenlijke gemeente-agenda. Dit is de ambitie en eerdere afspraak die men wil doorzetten.

Er zijn in de Achterhoek veel projecten om het coulisselandschap in stand te houden. De inwoner pleit ervoor om goed naar alleen zon te kijken, aangezien windmolens het coulisselandschap aantasten.

Inwoner sluit zich hierbij aan en er zijn mogelijk ook nog andere alternatieven dan alleen zon en wel windloos. Er zijn vergaande ontwikkelingen voor kernenergie op een veilige manier en ter grootte van zeecontainers. Windmolens zijn zeker niet groen om te demonteren uiteindelijk. Staar je er niet op blind en sluit de ogen niet voor de ontwikkelingen die aanstaande zijn. Het proces van de gemeente is niet transparant en de enquête lijkt niet neutraal.

Helemaal eens met vorige sprekers. Particulieren hebben ook zonnepanelen, maar dat wordt niet meegerekend met de RES, maar als energiebesparingsopgave gezien. Dat meenemend is deze inwoner het er helemaal mee eens dat het bod van de Achterhoek veel te hoog is.

Chat: Hetzelfde geldt voor participatie, het zijn loze kreten. Zo is bij de zonneparken in Berkelland wel bewezen. Het westen is overdonderend bezig. Laten wij het eenvoudig houden.

Inwoner woont op de grens met de RES Arnhem/Nijmegen waar al windmolens staan en vraagt of de RES-gebieden onderling ook contact en afstemming hebben. *Antwoord:* De provincie is partner in de RES en er is ook onderling overleg.

Agrarisch alternatief

Bij boeren is er een goede kans op succes, ze hebben graag zonnepanelen op het dak en windmolens in het landschap. Wel onder de voorwaarde dat de boer zelf meeprofiteert.

Jammer dat niet gesproken wordt over kleinere molens. Door de grotere windmolens is het geen goed alternatief. Er is juist een mooie mix te maken door kleinere windmolens en zonnepanelen bij boeren.

Deze mix heeft ook als voordeel dat dit een minder grote belasting oplevert voor het energienet. Voor het boerenbedrijf is het zeer ingewikkeld om een rendabel bedrijf te runnen. Ze worden min of meer gedwongen om hun landbouwgrond beschikbaar te stellen voor windmolens. Dit om wat geld te verdienen. De overlast en de gezondheidsrisico's zijn echter groot!

Gemeentelijke grenzen. De ene boer heeft de grote windmolen en deelt in de opbrengst en de buurman boer heeft alleen de overlast. Dat is geen goede ontwikkeling. Dus pleit de inwoner voor kleine windturbines.

Maak geen onderscheid tussen landbouwloodsen en industrielloodsen bij zon op dak. *Toelichting:* op het net is er ter plaatse van de boerenbedrijven vaak geen ruimte.

Inwoner vraagt zich af wat de democratische grondslag is. In de RES komen allemaal dingen naar voren die de gemeenten niet in de coalitieakkoorden hebben staan. De bouw van grote windturbines is niet opgenomen, twee gemeenten hebben het zelfs afgewezen in hun programma. Dus de RES gaat afwijken van het mandaat van de kiezer. Wat is het democratisch mandaat waar men zich nu op baseert?

Particuliere daken zijn kleinschalig, maar op wijkniveau waar allemaal particulieren zonnepanelen hebben is geen sprake meer van kleinschaligheid. *Antwoord:* Zoals er nu gewerkt wordt valt dat niet onder de RES.

Men hoort dat de kabels van Liander niet dik genoeg zouden zijn. Moeten we Liander stimuleren om hier zo snel mogelijk verandering in aan te brengen. Het is geen argument om bepaalde zaken niet te doen. *Antwoord:* Haalbaarheid moet inderdaad niet de eerste afweging zijn om iets wel of niet te doen.

Chat: Is men op de hoogte van de situatie in Duitsland momenteel? Waar nu door de sneeuw op de zonnepanelen de zonne-energie nihil is en door de windstilte er ook geen windenergie is. De kolencentrales draaien momenteel overuren.

Chat: Wordt hier ook rekening mee gehouden?

Chat: Lage wind met kleine molens is een heel goed alternatief (bijvoorbeeld rijwind langs snelwegen). Ook voor behoud van het landschap.

Het onderwerp niet alleen vanuit techniek benaderen, maar vanuit het gebied waar je over praat en de relatie met de inwoners. Als je dat doet, pleit dat voor kleinschaligheid.

Het Rijk stuurt op grote windmolens van 200 meter. Kleine windmolens kunnen 25 meter zijn.

Antwoord: Deze vallen niet in de RES, dat gaat alleen over grootschalige opwekking. Als het als wens hier zo naar voren komt, kan het worden meegenomen als terugkoppeling van de inwoners.

Zorgvuldig ruimtegebruik

Bij dit en bij het vorige alternatief speelt de rol van Liander die niet wil investeren in de verbetering van het netwerk. Door kleinschaligheid verdeel je de lasten en beperk je de overlast. Dat kost wellicht meer geld. *Antwoord:* Liander bepaalt niet wat er gaat gebeuren, zij zijn reactief op besluiten en initiatieven. Ze verzwaren kabels als er ontwikkelingen zijn die dat nodig maken. Ze vragen een richting om de investeringen te kunnen plannen.

Langs de snelwegen zon en elders ook windturbines. Is er ook een alternatief om indien je windturbines gebruikt, dit naast de snelweg te plaatsen. In de gezondheidsbijeenkomst gisteren heeft een arts gemeld dat de geluidsoverlast van windturbines wegvalt tegen het geluid van de snelweg.

Als er met grote windmolens honderden miljoenen aan subsidie nodig zijn, trekt dat buitenlandse investeerders aan terwijl hier de overlast is. Geef deze miljoenen uit aan het verzwaren van het netwerk om kleinschalige opwekking mogelijk te maken.

Chat: Met de huidige en zeker toekomstige technieken is kabelverzwaring (in het agrarische gebied) niet per definitie nodig. Met opslag is veel en in de toekomst alleen maar meer te bereiken.

Chat: Het is technisch gezien ook altijd wijs om de opwek(kers) zo dicht mogelijk bij de gebruiker(s) te plaatsen. De vervuiler betaalt.

Chat: Veel kleinschalige projecten zijn samen ook groot!

Als je de kleine gebruikers zelfvoorzienend laat zijn, blijven de grote gebruikers over waar je extra opwekking moet realiseren.

Chat: Is men op de hoogte van het gas zwavelhexafluoride wat in de windmolens wordt toegepast?

Chat: Wat betreft energieopslag, interessant om terug te kijken is in VPRO *Tegenlicht* de race om de superbatterij.

Chat: Zeker interessant, gezien!

Chat: Planbureau voor de Leefomgeving geeft volgens mij ook aan opwek vlak bij gebruik.

Chat: Het voorkeursalternatief ontstaat door een weging van allerlei belangen, veel met een ruimtelijk aspect. Wat is de waarde van deze afweging als de provincie op basis van artikel 9 van de Energiewet verplicht is een inpassingsplan op te stellen voor een initiatief als er zich geen zwaarwegende ruimtelijke belangen tegen verzetten? Voorbeeld: de recent geplaatste molens bij de Byvanck. De gemeente wilde ze niet, de provincie eigenlijk ook niet, maar er waren geen zwaarwegende landschappelijke en natuurwaarden, dus moest de provincie een inpassingsplan opstellen.

Chat: Alleen landschappelijke- natuurwaarden? Geen menselijke waarde?

Chat: Het percentage oude mannen hier is erg hoog (inclusief mezelf). Ik hoop dat de jeugd ook haar inbreng levert. Het gaat tenslotte over hun toekomst. *Antwoord:* De jongeren gaan ook meedenken, via smartphonetechnieken worden zij uitgelokt om hun mening te geven.

Chat: @Rob, Gelukkig heeft de Raad van State nu project in Eefde even in de wacht gezet, zal wel naar aanleiding van toeslagen-debacle zijn. Geeft de burger weer iets moed.

Chat: Een Randstad bewoner vindt dat de windturbines best in het oosten van het land kunnen komen te staan. Dat is pas echt NIMBY-gedrag. Mee eens? Een dorps- of stadsbewoner wil wel windturbines. Die zetten we dan in het buitengebied. Is dat geen NIMBY-gedrag? Ik denk het wel. En dan de protesterende buitengebied-bewoner uitschelden voor NIMBY ... Ik ben benieuwd wanneer de eerste turbines in de stadsparken en pleinen verrijzen ...

Chat: Zojuist bericht dat Zutphen windpark van negen turbines schrapt vanwege grote weerstand bij inwoners.

Kosten van netinpassing en tijd dominant

Bijzonder slecht alternatief om je door het netwerk te laten leiden. Absoluut niet passend in het landschap. Aller slechtste alternatief om de leverancier te laten bepalen. Dit is de omgekeerde volgorde. De meeste fouten worden gemaakt door snelheid boven zorgvuldigheid te laten gaan. De provincie heeft een ambitie van 55% opwekking duurzame energie en dat is anders dan gemeenten en RES. Wat de inwoner bevreemdt en wat hij onthutsend vindt, is dat kleinschalige opwekking niet wordt meegenomen. Participatie gaat daar juist over. Door het aan de leverancier over te laten, haal je alle mentale burgerparticipatie weg. En dat terwijl hun zelf opgewekte energie niet meetelt.

Chat: Zeer eens, leverancier mag dit nooit bepalen.

Eens met vorige sprekers. Er is tijd tot 2050. Richt je ook op alternatieven en niet alleen op zon en wind. Dat is niet zo duurzaam namelijk, er zitten ook veel nadelen aan. Zeer voor duurzaam, maar niet als het door de leverancier bepaald wordt.

Volstrekt onduidelijk is wat elk alternatief kost en dat is toch cruciaal. Niet het hele bod is nodig. Laten we slim zijn, een lager bod en innovatie ruimte geven. *Antwoord:* Er wordt van acht naar drie alternatieven gegaan die worden doorgerekend. Behalve de kosten van Liander zijn er ook maatschappelijke kosten.

Chat: Wind op zee is beter dan wind op land. De ruimte op zee wordt door de multinationals al verdeeld, waardoor het niet meer voor het eigen gebruik ingezet kan worden. Moet de RES dit niet terugleggen bij het Rijk, zodat je eerst op landelijk niveau een principieel besluit neemt.

Liander is wel een belangrijke speler, aangezien zij niet alle kosten voor het overal verzwaren van het net zullen betalen.

Deelsessie 2

Natuur en landschap leidend

GNN betekent Gelderse Natuur Netwerk Windbos, leuk plaatje. Niemand houdt rekening met de natuur onder de windmolens. Gezondheid komt te weinig aan bod. En ook in de bossen zullen veel dieren verdwijnen door de windmolens. Daar hoor ik niemand over.

Er zijn meer mooie plaatsen dan de natura 2000 gebieden. Overal dus de natuur sparen. Bijvoorbeeld ook agrarische natuur. Windmolens moet je in de Achterhoek niet hebben. Er sneuvelen veel vogels door, terwijl we aan de andere kant proberen diersoorten terug te krijgen.

Eens. Wageningen heeft hierover studies gepubliceerd. Onder zonneparken verdwijnt de biodiversiteit. Ook insectenstromen verdwijnen door windmolens, dat is ook slecht voor de vogels. Laten we inzetten op een moderne kerncentrale. Tijdens het bouwen van windmolens vallen ook slachtoffers. Inwoner heeft geen bezwaar tegen een kerncentrale in de Achterhoek. Als je dat goed vormgeeft.

Windmolens niet bij natuurgebieden en ook niet bij woonwijken. Kijk naar andere alternatieven. Kleine windmolentjes bij wegen (rijwind). En kernenergie heeft een heel andere lading dan 25 jaar geleden, daar is een ontwikkeling doorgemaakt.

Chat: Moderne kerncentrales worden de komende tien jaar ultraveilig en zeer klein, ter grootte van een zeecontainer, goed voor warmtelevering aan 100.000 bewoners. De firma's Lockheed en Rolls Royce zijn op dit vlak volop bezig.

Je hebt veel beschermde soorten in de natuur. Die is complexer en uitgebreider dan je denkt. De landschappelijke waarden moeten meegenomen worden in de besluitvorming.

Is gedacht aan de ontwikkeling van waterstof? Dat innoveert ook steeds verder, de verliezen worden kleiner. Alhoewel er ook nog een slag gemaakt moet worden. Het is een energiedrager. Het omzetten kan nog verbeterd worden, maar waterstof zelf is goed. *Antwoord:* Het kan meewegen in de keuze, onafhankelijk van het ondernet.

De Achterhoekse maat

Relatief kleine windmolens (80-100) meter. Gebruik en opwekking op elkaar afstemmen per locatie.

Chat: Geen goed alternatief, kijk de meeting van gisteren over gezondheid voor de mens in de omgeving maar terug.

Ik vind dat hier een tegenstrijdigheid gepresenteerd wordt. Eerst telt kleinschaligheid niet mee en nu moet een dorp eigen energie opwekken. Dat kan dan toch ook via zon op dak van particulieren.

Ik zou het graag anders zien. Lage wind is trouwens wel beter, die kunnen ook dichter bij elkaar staan en ze kunnen langer draaien omdat ze minder tegelijk opwekken. Nadeel van grote windparken is de opslag en de capaciteit van het net. Als er veel wordt opgewekt, daalt de prijs. Ze verdienen zichzelf niet snel terug en staan noodgedwongen stil (de capaciteit van het net is overdag nodig voor zonneparken).

De kosten voor kleintjes zijn vele malen groter dan een grote. Je kunt beter op een plek een grote hebben dan tientallen kleintjes bij dorpen.

Met de energie die over is van grote windmolens kun je waterstof maken.

Grote windmolens zijn efficiënter en goedkoper. Maar een grote kun je niet bij een dorp zetten (trillingen en geluid).

Chat: Is er een beeld wat zon op dak (inclusief woningen) aan TWH oplevert? En wat als je de miljoenensubsidie nu eens in die kleinschalige opzet steekt. *Antwoord:* Er staat een studie op de website van de RES Achterhoek over wat zon op dak oplevert. Dit is de link naar het ETM (energie transitie model) rapport: www.resachterhoek.nl/res+achterhoek/concept-res+achterhoek/default.asp.

Gisteren stond er ook een stuk over in *de Gelderlander*.

Chat: Ik hoor veel goede reacties, die houtsnijden, maar het niveau van de RES overstijgen (de RES gaat er niet over). Moet je die niet terugleggen naar het Rijk, voordat je besluiten neemt?

Chat: Combineren van een paar alternatieven en vervolgens faseren levert wellicht de meeste opwek op.

Energielandschappen

Hier faalt de overheid. Op zee zijn windmolens veel efficiënter. Er zijn in Nederland geschiktere gebieden dan de Achterhoek. Je mist de regie van provincie en overheid en laat het te veel aan gemeenten. Men moet hier niet op in gaan.

Ik sluit me aan bij deze spreker. En leg vast hoeveel afstand er moet zijn tussen tiphoogte en woningen vanwege gezondheid en ecologie. Het lijkt of iedereen een groen vinkje wil halen zonder dat er echt beleid wordt gemaakt.

Inderdaad dit zijn zaken voor het Rijk en niet voor de RES. Er zijn verschillende punten genoemd die de RES overstijgen.

Chat: Komt er een MER voor de gehele Achterhoek of gaat elke gemeente dat apart doen met het gevaar dat alle windmolens op de gemeentegrenzen worden gezet. *Antwoord:* Voor de RES1.0 wordt geen MER uitgevoerd omdat dit een strategische verkenning is. In een latere fase volgt wel een MER. Er is genoemd dat zaken teruggelegd moeten worden richting Rijk. Eigenlijk zijn er geen richtlijnen, alles wordt overgelaten aan commerciële partijen. *Antwoord:* Gemeenten en provincie hebben er wel beleid op om te sturen.

Maar als er al gemeentelijk of provinciaal beleid is kan landelijk dat herroepen. Landelijk ligt er geen goed beleid. De zonneladder is een goed instrument. Dan worden eerst de daken vol gelegd. Maar ook daar ontbreekt beleid. Bij nieuwbouw op een industrieterrein ligt er bijvoorbeeld geen verplichting op het dak vol te leggen met zonnepanelen.

Er ligt vanaf volgend jaar wel de verplichting op zonnepanelen te plaatsen op het dak.

Bij combinatie zonnevelden en windmolens kan bij overschot waterstof ontwikkeld worden.

Terugkomend op de vraag of MER uitgevoerd wordt. Gemeente Bronckhorst heeft hier gisteren een voorlichting over gegeven. In de praktijk wordt op een aantal plaatsen de MER ook gebruikt om alternatieven naast elkaar te leggen. Het kan niet zo zijn dat hier alleen naar opwekking gekeken wordt en niet naar de effecten.

Nog niet gehoord vanavond dat er een vragenlijst van artsen uit de Achterhoek ontvangen is met vijftien vragen hoe de gezondheid van inwoners van Achterhoek gewaarborgd wordt. Dit is de grootste zorg van de inwoners. *Antwoord:* Frank zal hierop een formele reactie geven. Informeel: Naar milieueffecten wordt gekeken. Pas als een besluit in beleid wordt opgenomen is een MER verplicht.

Sluit zich helemaal bij aan bij opmerking over MER. Groot voorstander van het uitvoeren van een MER. Je kunt er goed alternatieven mee wegen.

Gisteren bij het Webinar gezondheid van de gemeente Bronckhorst werd erop gewezen dat één MER voor de gehele Achterhoek beter is dan dat elke gemeente dat apart doet. Hoe gaat dat dadelijk in de uitvoering?

Chat: Eigenlijk zijn alle alternatieven extreem. In zeven alternatieven spelen windturbines een belangrijke rol, in één optie (windvrij) wordt vrijwel alleen naar zon gekeken. Ik mis serieuze opties met een mix, waarbij ook waterstof, vergisting en andere vormen van energie worden meegenomen.

Terug naar de tekentafel. Wordt gekeken naar de ontmanteling van windturbines aan het eind van de levensduur? Wordt er een zekerheid daarvoor ingebouwd? *Antwoord:* Gemeenten hebben daarvoor beleid ingebouwd. Als de leverancier net voor het einde van de levensduur failliet gaat, lijkt dat niet toevallig.

Is er niet veel koudwatervrees voor vernieuwing? Vroeger reden we met paard en wagen en was de auto eng. Nu wil iedereen vooruitgang en energie, maar niet in eigen achtertuin.

Chat: In de RES 1.0 kan toch opgenomen worden dat er in de RES 2.0 een MER uitgevoerd moet worden.

Chat: Als er nu een MER wordt uitgevoerd en er blijkt uit dat het niet kan, dan scheelt dat heel veel onnodige planning en projectenergie!

Chat: Het moet duidelijk worden wat de impact is op de leefomgeving en de mens, voordat er plannen gemaakt worden.

Chat: Algemene indruk is dat de RES de doelen moet bijstellen en dat de gestelde doelen niet realistisch zijn ...

Chat: Mee eens – en dat is wat de overheid ook zegt ...

Chat: Volstrekt mee eens!

Optie 9, wind op zee en niet in de Achterhoek ...

Chat: 0,65 TW bod is voldoende (hebben we al gehaald).

Chat: Hoe zit het met de overlast van de klimaatverhitting? Moeten we niet wat doen dan?

Chat: En energieneutraal in 2050, gelijk met de rest van heel Nederland.

Chat: Zeer mee eens.

Chat: Voor verdieping kijk eens naar de film *Planet of the Humans* [<https://planetofthehumans.com>].

Chat: Exact RES nationaal volgen.

Sluiting

De voorzitters sluit in een korte plenaire sessie de bijeenkomst af en merkt nog het volgende op:

- Het vervolgesprek is op 23 maart.
- Online gaat men met jongeren in gesprek, binnenkort op de website staat er meer informatie.
- Er is een online nieuwsbrief, aanmelden kan via de website.

De voorzitter sluit de bijeenkomst om 21.30 uur.